Porto opłacono ryczałtem

Ч. 23 (406). Неділя, дня 5. червня 1927. Рік IX.

Адреса Редакції і Адміністрації „Український Голос“ Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807. Передплата в краю виносить **10 зол** річно, **5·50 зол.** піврічно, **3 зол.** чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччині складати на конто Адм. „Укр. Голосу“ в Zivnostenska Banka v Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Америки 2½ дол. річно.

Ціна прим. 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½. Рукописів Редакція не звертає. Неоплачених писем не приймається

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орган.

Тарифа оголошень за текстом за 1 вірш міліметровий одно шпальтовий (сторона має 6 шпальт анонсових) 0·24 зол. пол. для дрібних промисл. укр. інстит. 0·16 зол. п. Дрібні оголошення по 0·15 зол. п. за слово, найменше дрібне оголошення 1 зол. п., для шукаючих праці подані безпосередно до Адм. по 0·10 зол. п. за слово Оголошення в тексті 150% дорожші, на першій стороні 300% дорожші. Рахунки платні і заскаржальні в Перемишлі, а замовляючий анонс вже тим самим без застережень годиться на це.

Приходіть всі з сіл і міст перемиського повіту на Свято „Українського Спортовця“ в Перемишлі в неділю 5. червня.

Чи не пора на радикальну зміну?

Майбутній дослідник лихоліття, яке переживає сучасне покоління, дивуватисяме, переглядаючи пресу рр. 1920—27. Вирине перед ним питання: якжеж це так, мої земляки в цей горячий час цікавились виключно „великою“ політикою, орієнтаціями, всім, що діялося довкруги західно-українських земель, а найменше внутрішними питаннями — економічними, просвітними культурними, перебудови шкільництва, фізичного виховання, спільних зусиль політичних партій, словом — усього того, що творить підставу матеріяльної і духової сили нації?

Якщо схоче мати повний образ усього того, що у нас за цей час робилося на всіх царинах національного життя, мусітиме мозольно шукати по архівах окремих інституцій і товариств, не тільки у Львові, а й на провінції і звідсіль черпати краски до картини праці, яка все таки йшла, тільки що не находила відгомону на сторінках преси. Бо всеж з річних звідомлень окремих установ довідається: що в нечувано гірких умовинах буйно розвивався кооперативний рух, відбудовувалися і розбудовувалися читальні, повставала густа сіть „Соколів“ і „Лугів“, вбога суспільність власними засобами вдержувала приватні школи, будувала „Народні Доми“ і т. д. Значить, йшла горячкова робота, хтось її на місцях проводив, гуртував людей до праці, боровся з трудноцами, поборював перепони.

А коли ця праця не находила ширшого відгомону на сторінках ґазет, коли люде гуртом не шукали відповіди, старaючись зацікавити ширший загал питаннями, які їм там десь на місцях доводилося розвязувати, так це мусить мати свої певні причини. Які причини? Одна з головних і найважніща: ми й досі не маємо загально-національного проводу, який скупчувавби в своїх руках всі нитки внутрішної політики, який надававби напрям праці на всіх царинах національного життя, який працю всіх наших установ згармонізувавби в певну цілість, який питаннями нашої внутрішної політики старався — би зацікавити широкі верстви суспільности, викликуючи ентузіязм до розвязки завдань, поставлених на чергу дня. Безумовно, винуваті в цьому штаби тих політичних партій, що живуть виключно гармідером, криком і паплюженням своїх політичних противників серед власної суспільности (найчастіще: уроєних противників). Одначе не без вини й всі наші освічені люде, що так довго, що так в безконечність дають себе втягати у вир міжпартійної та „орієнтаційної“ гризні. Бож можна орієнтуватися на кого вгодно, а всеж кожний з „орієнтаційників“ мусить признати, що всі орієнтації — навіть опатентовані — торби січки не вартні, якщо суспільність не буде зорґанізована як слід на всіх царинах національного життя, як вона не буде приготована до відпору на кожне посягання ворога на своє добро, на свої права. На полі економічно-фінансовому, шкільному, освітному, культурному і т. д. можуть сміло зійтися до спільної праціісповідники ріжних „орієнтацій“.

До цього можуть довести тільки люде, що досі з затисненими зубами несли на своїх плечах увесь тягар праці на полі кооперативному, просвітянському, Лугово-Січовому. Вони досі стояли осторонь політичних чварів. Тепер повинні забрати голос, щоби не допускати до дальшої розкладової роботи політичних демаґоґів. Дальше годі мовчати!

Наша внутрішна політика мусить мати свій кермуючий, загально-національний центр. До створення такого центру мусять змагати всі люде доброї волі. Бо инакше ми ніколи не дійдемо до систематичної, *плянової акції на всіх* ділянках життя. Бо инакше наші центральні установи у Львові будуть дальше окремими, самостійними „републиками“, які цікавляться тільки собою, які не бачуть і не хочуть бачити, що діється в сусідних установах, які не розуміють і не хочуть розуміти потреб других установ. Будемо мати „Дністер“, „Земельний Банк“, „Центробанк“, „Народню Торговлю“, „Центросоюз“ і т. д., а не буде орґану, який всі ці установи „сфедерувавби“ і повів спільну політику фінансово-економічну. Якщо такий орґан бувби, так в справі економічно-фінансової політики західно-українських земель міг би забрати голос кожний тямучий громадянин, а преса моглаби (мусілаби!) зробитися речником певних кличів цеї політики. Покищо маємо політику кожної з цих установ з окрема. Покищо ці установи на шпальтах преси промовляють тільки після річних загальних зборів своїми звідомленнями. Покищо вони навіть не мають своїх пресових референтів. А так воно є у нас не тільки з економічно-фінансовими установами... Коли ці другі все таки дають частіще про себе знати, так здебільша тому, що їм приходиться від часу до часу стукати до жертволюбивости суспільности...

А треба підкреслити: якщо часом на сторінках ґазет відізветься голос критики на адресу тої чи иншої установи, так відповідальні чинники хвилюються, мовляв — підривається в публичній опінії добре імя даної установи...

Тому нам треба змагати, щоби справами наших центральних установ, і не тільки їх! — а й провінціональних товариств та інституцій — зацікавити широкий загал. Щоби суспільність докладно була поінформована, що в них діється, хто в них працює, які трудноці вони поборюють, чого вони потрібують від своєї суспільности і т.д. Цеж основа нашої сили! (*м*).

Жертва лихоліття.

(Над могилою дра Вол. Бачинського).

22. травня наложив на себе руку др Володимир Бачинський. В безнадійному стані перевезено його до шпиталю і тут він на другий день помер, висповідавшись і запричащавшись.

Перед своїм траґічним кроком написав кілька листів, а між ними листа до брата — о. Евзебія. Ось він:

Дорогий! Не можу видержати стиду і болю душі і втікаю з поля боротьби. Тебе прошу, поможи по силам моїм сиротам, передовсім у перших, найстрашніщих хвилях. Дуже Тебе прошу, щоб упросив для мене церковний похорон. Пращай! Всіх, з котрими не мав я нагоди говорити і поєднатися в останніх днях, проси, щоб мені простили мої гріхи і кривди, мною заподіяні. — *Володимир.*

24. травня відпроваджено дра В. Бачинського на місце вічного спочинку. В похороні взяла участь непроглядна юрба народу. В сумному поході на Личаківський цминтар йшли люде ріжних партій, ріжних політичних переконань. Біля його могили скупчилися всі, як колись, кілька літ тому назад, коли др Бачинський стояв на чолі краєвого політичного проводу і як голова Міжпартійної Ради проводив бойкот конскрипції і останній великий всенародній здвиг: бойкот виборів до сойму.

Ще кілька днів тому назад був зовсім осамітнений серед власної суспільности. Біля його особи знімалися страшні знаки питання. Після траґічного кроку всім стало ясно: дра Бачинського повалила недуга. Недужою людиною забажали покористуватися як засобом сусідські „санатори“ і втягнули його у вир своїх махінацій. А коли у нього вернула свідомість кроків, пороблених в хвилі перенапруження нервів, прийшов до переконання, що понад його сили *видержати стид і біль душі.* І наложив на себе руку. Траґічна жертва нашого лихоліття...

Годі над свіжою могилою роздрапувати рани і шукати причини траґічного кінця цеї небуденної людини, що в наших визвольних змаганнях відіграла передову ролю. Важко ще сьогодня розложити обєктивно світла і тіни. Др В. Бачинський має за собою понад 20 літ громадської діяльности серед незвичайно складних умовин галицької дійсности, якій він часто накидував печать своєї індивідуальности, яка одначе теж формувала його політичний світогляд, його тактичні засоби, навики і підход до людей та окремих питань галицької політики.

В оцінці дра Бачинського як політичного діяча все це треба розважити. Бо тоді не зробимо кривди ні йому, ні осередовищу, з якого він вийшов.

Початки громадянської діяльности дра Бачинського сягають в ученицькі роки, коли виїмково талановитий ученик бережанської ґімназії — син професора тоїж ґімназії став звертати увагу окруження на свій орґанізаційний і бесідницький хист.

В Бережанщині ще й досі живе добрий спомин про молоденького студента університету, що під кінець 900-тних років розвинув там небувалу досі просвітянську працю. Це перші кроки Бачинського на народній ниві. Опісля бере він живу участь у великому страйковому русі в 1902 р., який обхопив 24 повіти (100.000 страйкуючих!) а в 1905 р. в кампанії за виборчою реформою до парляменту.

На нього звертає увагу політичний провід. І в 1907 р. др. В. Бачинський (тоді 27 літний кандидат адвокатури) стає секретарем Народнього Комітету. На цім становищі остає до 1913 р., вповні оправдуючи надії, які покладано на нього. В 1913 р. Підгаєччина вибирає дра Бачинського своїм послом до сойму. Опісля входить він і до парляменту як заступник померзшого о. Фолиса.

Як незвичайно зручний тактик др Бачинський вибивається в галицькій політиці на одно з провідних місць.

Приходить визвольна війна, а відтак важкі роки проби. Др Бачинський, вернувши з табору інтернованих (з початку в Баранові, опісля на Домбю), кладе підвалини під віднову політичного життя. В недовзі вибивається на чоло краєвого проводу (урядуючий заступник голови Народнього Комітету і голова Міжпартійної Ради).

Його орґанізаційний хист ще раз у весь зріст виявляється підчас бойкоту конскрипції, а головно підчас бойкоту соймових виборів. Через канцелярію дра Бачинського денно пересуваються десятки, а то й сотки людей. Підбадьорює, заохочує дає інструкції. Відважно, не дивлячись на небезпеку, яка йому грозить. Тисячі людей опинюються по тюрмах. Др Бачинський не ночує вдома, зручно вивихається перед арештуванням і проводить акцію до кінця. Бойкот виборів вдається понад всякі сподівання. І це є найвища точка в його політичній діяльности. В кілька місяців опісля др Бачинський уступає з провідного становища, оповіщуючи заяву, що в своїй діяльности був тільки карним виконавцем вказівок закордонного центру і складає провід тільки тому, щоби зробити кінець внутрішним межиусобицям, щоби не давати притоки до розвалу одноцілого національного фронту.

Вже тоді була захитана душевна рівновага дра Бачинського. Розвивається недуга, тільки слабо помітна для окруження. Щораз більше множаться особисті розходження, др Бачинський щораз більше осамітнюється. Вкінці приходять останні жахливі місяці і траґічний кінець. І зі сцени сходить одна з наймаркантніщих постатей галицького політичного світа, що в нормальних умовинах могла свойому народови віддати ще великі прислуги.

Др. В. Бачинський був політиком-практиком. Не ідеольоґом, не педаґоґом! Був політиком — практиком, вихованим в австрійських умовинах, звязаним з ними своїми навиками і методами боротьби. І він держався на чолі і вмів зберігати душевну рівновагу, як довго йому присвічувала практична ціль: творення арґументів для якнайкориснішого вирішення східногалицької справи на міжнародній арені. Коли ця практична ціль відпала, коли він попав в розріз з самим собою, в грі сил, що нуртували в суспільности, провалився, а підшарпані нерви його добили. Доля поставила на його плечі більший тягар, як він був в силі двигнути. Чи серед галицьких політиків був в цей час хтось, що краще зумівби дати собі раду в цих важких умовинах?

Чи мали ми в той час політичну індивідуальність, яка в одній особі обєднувалаби хист практика з хистом ідеольоґа і педаґоґа, що могла викувати нові шляхи, продумати нові методи боротьби і постепенно виховати суспільність до здійснювання своїх задумів? Ні! На жаль, такої індивідуальности не було ні в краю, ні на еміґрації. Ці нові шляхи, нові методи виборюємо крок за кроком, збірними зусиллями. І в цих збірних зусиллях падуть жертви. Одною з них др Бачинський. Чи був він тим, що йому тепер підсуває ворожа преса: речником польонофільської орієнтації? У всякому разі до останнього свойого життєвого подвигу — бойкоту виборів — не був він ним.

Навпаки! І таким він перейде до історії. Бо останні роки в його життю це коріцмання недужої людини, перед якою ворожі сили запалювали блудні огники. Він йшов за ними, щоби кінцевим своїм кроком ствердити: це були тільки блудні огні... *М. Струтинський.*

„РІДНА ШКОЛА“.

Звіт за р. адм. 1925/26.

(Докінчення).

Жертвенність. Головне джерело доходів РШ, це жертвенність. Судячи по датках на „коляду“ для РШ, можна приймати, що число заінтересуваних тим товариством зросло. Бо коли минулого року були датки на „коляду“ з 1126 громад і принесли 49.252 зл. 28 с., то в р. 1926 було 1831 громад, які зложили 70.215·08 зл, з того до каси Гол. Управи 44.891·39 зл. На жаль цей масовий здвиг проявився тільки раз у рік. А мігби повторюватися кожного місяця, бож ніхто не скривдивби себе, складаючи даток на РШ.

Загально жертвувано на РШ. у всіх повітах колишньої Галичини 119.488 зл, 58 дол. 133 чеських корон. На одну родину з 5 душ випадає на рік даток в сумі 14 сотиків. Найбільше дав Львів (25.678·26 зл.), відтак повіт львівський (5.950), п. Тернопіль (5.209), п. Сокаль (4.548) п. Коломия (3.797), Косів (4.053), Теребовля (3.883), Бібрка (3.934), Бучач (3.287) і тд. Повіт перемиський дав 1.509 зл. Смішно мало дав повіт Стрий (97 зл.), а ще менче Городенка 56 зл.

Почесна згадка належиться памяти бл. п. Ольги Дубівної, учительки в Бучачі, яка умираючи оставила свої ощадности 390 (триста девятьдесять) дол. для РШ на вкладці в „Повітовому Союзі кооператив“ в Бучачі, до чого дочислити ще треба 200 (двіста) дол. узисканих з частинної продажі движимостий помершої — і бл. п. Дмитр. Дуді, господареві в Романівці теребовельського повіту, який заповітом оставив для РШ. поле, з якого продажі РШ одержала 125 (сто двайцять пять) дол. — Поширюється також ідея складати на РШ датки при ріжних веселих і сумних нагодах, як замість повідомлення про вінчання, замість вінця на могилу то що. Вже навіть на сільському весіллю уладжується складку на РШ, як у Степана Белебая у Підмихайлівцях, яка принесла 25 зл. 35 с.

При нагоді слід запримітити, що все ще нема в нас відповідної дісціпліни в ділянці жертвенности. Н. пр. „коляду“ все ще вживають ріжні установи в цілости на свої потреби, або ділять її, неуправнені до цього нічим і ніким. Це вже преціњ повинно раз устати. Ні одна установа не має так високого буджету і так пильних платностей, як РШ. А все ще трапляються випадки, де приходами РШ покривається видатки ріжних установ і потреб.

Позакраєва допомога. Допомога еміґрантів з Зединених Держав виносила від 1. IX. 1925 — 31. VIII 1926 8779·15 ам. дол. Супроти минулорічних 9051·44 ам. дол. о 4·5% менче. Без тої допомоги не можна собі навіть подумати ведення РШ. Найбільше прислало „Обєднання українських орґанізацій в Америці“ Philadephia (4525 дол.) Український Робітничий Союз Scranton (500 дол.), Кружок Рідної Школи Detroit (408·10). Допомога еміґрантів з Канади за час від 1. IX. 1925 до 31 VIII 1926 виносила 1213·90 дол., коли минулого року тільки 359·12 дол. Найбільше прислала: Ліквідаційний комітет українського запомогового Товариства Канади Edmonton (189 д.), о. В. Ґеґейчук (ссобиста жертва) Ottawa (137·25 дол.), Комітет РШ. Oshawa (94·20), Комітет РШ. W. Fort William (70 д). Допомога еміґрантів з Чехословаччини за час від 1 IX. 1925 — 31 VIII 26 виносила 27.242·70 кч, супроти минулого року 27.393·54 кч. Найбільше прислали: Комітет РШ в Празі (5.619 кч), Комітет Допомоги Українським Збігцям в Ужгороді (5.379 кч), Культ. Просвітний Кружок в Йозефові (5.232·90 кч) — (При перечислюванні чужої валюти на польську треба узгляднювати цей момент, що курс

доляра до жовтня 1925 був значно нищий від курсу від жовтня 1925 почавши).

Видатки Централі в році 1925/26 винесли 205.823·61 зл.

Шкільництво РШ в р. 1925/26. 1. Всенародні школи. Загально було 31 шкіл. Узнані владою народні школи були в Бережанах, в Городку, в Гусятині, в Долині, в Дрогобичі на Стрийськім, в Дрогобичі на Задвірнім, в Золочеві, в Клепарові, в Копичинцях, в Левандівці, у Львові дів. ім. Грінченка, у Львові хлоп. ім. Грінченка, у Львові дів. ім. Шевченка, у Львові хлоп. ім. Шевченка, у Львові нар. короля Данила, у Львові нар. князя Льва, в Рогатині, в Станиславові, в Стриї, в Чабарівці. — В тих 20 школах було разом 95 кляс основних а 7 кляс рівнорядних. Передполудневу науку мало 75 кляс, а пополудневу 27. Число дітий записаних виносило 2855, клясифікованих 2587. Учителів своїх було 43, учительок 56. В бібліотеках для учителів було книжок 2314, в бібліотеках для дітей було 5663. Користало з бібліотеки дітий 2175, число прочитаних книжок виносило 32832 (одна книжка переходила через кілька рук). — У львівських школах було дітий записаних 1094, клясифікованих 1033.

В 9 місцевостях відбувалися заходом і коштом дотичних Кружків РШ т. зв. збірні лекції тому, що досі годі було добути дозволу шкільної влади на ведення школи. Ці місцевости є: Халупки медицькі, п. Перемишль; Бахів, п. Перемишль; Мишин, п. Коломия; Печеніжин, п. Печеніжин; Чортків; Русинь, п. Сокаль; Посверж, п. Рогатин; Делятин, п. Надвірна; Коломия. Всіх кляс 16, дітий 462 (В самому Печеніжині є 3 кляси, дітий 108)

У Циганах, пов. Борщів, істнує прив. школа з 68 дітьми під фірмою місцевого комітету, а при допомозі кружка РШ. в Борщеві і під педаґоґічним проводом РШ. — Українська (тепер вже з утраквізована) народня школа ім. М. Шашкевича в Перемишлі (444 дітий) є частинно державна. Її учителів платить держава, а всі инші видатки та оплату одного вчителя поносить місцевий Кружок Р.Ш. — Загально було 31 шкіл, які стояли під проводом РШ. число їх кляс було 118, а число записаних з них дітий разом 3829. — Крім того платить Гол. Управа з фонду РШ. одного вчителя прив. школи в Берестї. — На сором ще чимало українських громадян записує свої діти до чужих шкіл, вишукуючи на виправдання ріжних вимівок. Між иншим і шкільна оплата служить батькам за вимівку, щоби вписувати дітий до польських державних шкіл, хоч там ріжнородні збірки перевищають нераз шкільну оплату, яка в наших школах невелика, та і ту незаможним обнижувано, ба і відписувано зівсім.

Число кляс народніх шкіл змаліло о 9 тому, що цього року записалося 640 дітий менше, чим торік, головно у Львові, де зменшилося число дітий особливо нищих кляс у наслідку воєнних подій.

Учительські семінарії. Число уч. семінарій було в шк. р. 1925/26 те саме, що і в минулому, значить 4 жіночі і 1 мужеська. Семінарії були в Коломиї, Самборі, Стриї, у Львові жін. і у Львові мужеська. Семінарія в Стриї числила 4 курси а мужеська у Львові 3; прочі по 5. Число учениць (зглядно учеників) записаних виносило разом 727, клясифікованих 675. Чужої народности було 14. Число учителів в своїх 17 (доходячих 79). Кляс 22. Місячна оплата 20—30 зл. Жіночі семінарії в Коломиї, Самборі і Стриї мали право прилюдности.

Захоронки. У шкільному році 1925/26 було 13 захоронок під педаґоґічним доглядом РШ, а то: 7 у Львові, в Клепарові, Левандівці, Белзі, Збоїсках, Раві руській і Угнові. До захоронок було записаних кругло 500 дітий.

Ґімназії. В шк. р. 1925/26 було чинних 9 приватних ґімназій РШ з укр. мовою навчання, а саме: в Городенці, Дрогобичі, Золочеві, Коломиї, Рогатині, Станиславові, Тернополі, Чорткові і Яворові. Приватні ґімназії в Коломиї, Станиславові і Тернополі, це дівочі ґімназії гуманістичного типу, всі инші коедукаційні, клясичного типу. Крім того істнують у Львові дівочі ґімназійні курси гуманістичного типу на підбудові 7 клясової народньої школи. Всім тим ґімназіям, з виїмком курсів, признано на р. шк. 25/26 обмежене право прилюдности. — У всіх ґімназіях разом з курсами було записаних учеників і учениць 2041, клясифікованих 1815. Кляс основних було 61‘ рівнорядних 6; Іспит зрілости здало 63. не здало 12. В Долині істнували лише підготовні курси, залежні від місцевого Кружка РШ. в Комарні були приватні ґімназійні лекції (4 кл.), яким було дозволено носити назву Т-ва. — Іспити зрілости відбувалися перед своїми комісіями з делеґованими від Кураторії предсідниками. — Змінено розпорядок щодо мови навчання історії і ґеоґрафії в тому напрямі, що лиш історія і ґеоґрафія Польщі, виділена як окремий предмет науки, має в приватних ґімназіях з непольською мовою навчання викладатися по польськи, а всесвітна і рідна історія в мові навчання тої школи, значить у наших приватних школах — по українськи. — Труднощі в приниманні кандидатів з покінченими позакраєвими університетами львівська Кураторія не то що не припинила, але ще і збільшила.

Фахові школи РШ. Торговельна школа. Наука відбувалася в 3 клясах. Вписаних учеників 81, клясифікованих 76. — **Промислові школи:** По довгих заходах одержала РШ право відкрити свої приватні фахово-доповняючі реміснично-промислові школи: мужеську і жіночу у Львові та мужеські школи в Перемишлі і Станиславові. Такої концесії вижидає Тернопіль від літа 1925, а Коломия і Дрогобич від весни 1926.

До мужеської фахово-доповняючої школи у Львові вписалось 120 учеників терміналорів, а до дівочої 50 учениць-термінаторок. — В Перемишлі ведено концесіоновану фахово-доповняючу школу (приготовляючу і першу клясу) в будинку Братства св. Миколая. Учеників 68. — В Станиславові фах. доп. школа устоялась лиш тому, що деякі вчителі вчили безплатно, за що Гол. Управа у свойому звіті висказує їм прилюдно щиру подяку. Підмога Гол. Управи виносила через рік 3.700 зл. — В Копичинцях і Судовій Вишні уладжено в мин. р. шк. для хлопців-термінаторів кількомісячні зимові курси теоретичного знання. — Перед 3-ма роками відкрито заходами і на рахунок борщівського Кружка РШ ткацькі курси в Борщеві. — В Косові веде килимарсько-столярські курси спілка „Гуцульське мистецтво“ під патронатом РШ. — В Радехові остають слюсарські курси, зорґанізовані місцевою кооперативою, також під патронатом РШ. — Заходом РШ основано в Синевидську вижньому кооперативу „Промисл“, яка веде столярську робітню під проводом концесіонованого майстра.

При Гол. Управі була чинна бібліотека зложена у великій части з педаґоґічних творів, яка числить 2545 впорядкованих творів. Крім того є значне число книжок, часописів, журналів і публікацій, які із за недостачі розміщення ще не списані.

Видавництво. В адміністраційному році 25/26 видруковано 4 шкільні підручники, 3 книжки для молоді, деякі шкільні друки і стінний календар на р. 1926.

Дотично книгарні РШ. читаємо у звіті ось таку замітку: Громадянство, учителі і молодь всіх шкіл, а що більше, навіть школи і кружки РШ не піддержували книгарні Товариства так, як це повинно бути. Недостача відповідної піддержки спинювала правильний розвій книгарні Товариства.

Про **діяльність поодиноких Кружків** годі тут із за браку місця розписуватись подрібно. Обмежусь лише до *перемиського Кружка.* Перем. Кружок числив членів 351; в тім священиків 72, професорів шкіл середніх 54, нар. учителів 41, державних урядовців 33, залізничників 24, ремісників 16, купців 13, міщан 7 (!), селян 3 (!!) і т. д. По околичних громадах виголосив урядовець Кружка, п. Ґонтарський, 28 рефератів у Кружках РШ і в читальнях. Сотворено бібліотеку на разі з 50 книжок і віддано її фахово-доповняючій школі Кружка. Кружок створив також бібліотеку для своєї школи в Халупках медицьких та уділив підмоги на бібл. для прив. школи Братства св. о. Николая в Перемишлі. Кружок удержував 7-клясову нар. школу ім. Шашкевича (444 діт.), оплачуючи повну адміністрацію і одного вчителя. Прочі сили учительські платить держава. Оплачував також одного вчителя в школі Братства св. Николая на Засяні (138 дітий), учителя в прив. школі в Халупках медицьких (24 дітий) і весь учительський збір фахово-доповняючої школи Кружка (98 уч). Крім того субвенціонував Кружок курс неграмотних при Марійському Товаристві Пань і збірні лекції в Бахові (32 діт). Кружок піддержував діточі аматорські гуртки та займався продажю книжок, закупивши їх за 669·05 зл. (продано за 306 зл.)

Жертвенність. Найбільше зложили проф. ґім. (2393·67 зл), міщанство заледви 38 зл. Місто Перемишль зложило 10.490·42 зл. Загальний прихід 15.823·75 зл. Розхід 15.616·82 зл., у цьому на вдержання шкіл 9.554·09. В повіті Кружків уконституованих 10, з того як на зборах 7 с. м. Старшина признала, не є всі активні.

У звіті Кружка читаємо також таке речення: „Завдяки теперішній Старшині Кружок не без труду відзискав майже вповні права до нар. школи ім. Шашкевича, втрачені через неінтересуваність попередньої Старшини“. Як колишній голова попередньої Старшини мушу ствердити, що це речення не відповідає правді. Ані попередня Старшина ніяких прав до школи ім. Шашкевича не запропастила, ані теперішня ніяких прав не відзискала. Ствердила це вповні теперішня Старшина на заг. Зборах 7 мая с. р. устами секретаря, проф. Бобеляка, який впевняв, що у звіті Старшини висланому до Гол. Управи того речення зовсім не було, а урядовець Кружка, п. Ґонтарський на Зборах сказав виразно, що це речення вставила до звіту Гол. Управа. На якій основі Гол. Управа це зробила, не знаю, і як довго Гол. Управа того речення прилюдно не оправдає, мушу такий поступок її вважати річчю, що сама себе осуджує.

Ось і звіт Гол. Управи з діяльности і стану РШ за рік адміністративний 1925/26. Пускаючи його у світ у тому скороченому і для загалу більш приступному виді, висказую одно бажання: щоби він дійшов до свідомости як найширших кругів нашого народа і промовив не лише до сердець людських, але і до розуму, бож піддержка РШ, це є річ не лише сентименту себто почування, але ще більше річ зимної, невмолимої льоґіки, яка усякому думаючому чоловікові з невідпертою конечністю виказує, що небудь Рідньої Школи, то на просторі колишньої Галичини в недовзі не буде і українського народа.

Роман Гамчикевич.

Дописи.

Жапалів, пов. Любачів. Село Жапалів числить звиш 300 чисел. З того 75 процент Українців а 25 процент Поляків. За Австрії, як і на початку польської влади була тут школа українська, яку виставила громада, а до якої ходили лиш діти українські. Другий будинок це будинок T. S. L., до якого учащали лиш діти польські, а де відбувалась наука виключно по польськи. Але завдяки заходам лат. пароха кс. Черкеса, відомого в Жапалові, як і в цілій Любачівщині українoжера, злучено оба будинки та отворено 3-клясову школу, та віддано в опіку T. S. L. без згоди і відома громадян. Дітей змішано з польськими та почато вчити зовсім по польськи. Мимо того, що дітей українських є 150, а польських аж 50. кс. Черкес „został mianowany przewodniczącym Rady szkolnej miejscowej“, щоби тим легше міг він стояти „na straży polskości“ та міг стеречи, щоби українська дитина не почула в школі матірного слова та української пісні ба навіть і молитви. Так і сталось. Діти лиш раз на тиждень або й то ні, читали про форму українське, а цілими тижнями співали та співають „Płynie Wisła,..., Nie damy ziemi...“ і т. і. — В часі шкільного плебісциту родичі Українці, як один муж внесли деклярації з жаданням укр. мови навчання. Кураторія вправді узгляднила деклярації, перемінючи польську мову навчання „na wykład dwujęzyczny (polsko-ruski)“ отже на папері утраквістичний. — Але в школі, як вчили по польськи так і вчать. Запитаний інспектор, чому не приміненося до цего розпорядку, відписав, że przeciw orzeczeniu Rana Kuratora z dnia 28 listopada 1926 Nr. 2237/26. Zarząd główny T. S. L. we Lwowie wniósł rekurs, przeto w myśl rozporządzenia Kuratorjum z dnia 27. XII. 926 Nr. I. Nr. 10934/26 aż do załatwienia tego rekursu sprawa języka nauczania pozostaje nie zmienioną.“ Вже пятий місяць полагоджують тай певно не полагодять, а як полагодять то в нашу некористь, бо деж там, T. S. L. робиться „кривда“, змагали відібрати школу, яку воно „власними“ коштами поставило. Крім цего за позволенням кс. Черкеса відбуваються в клясі забави (танці з музикою) польських „bojówek“ від вечора аж до рана (як 14. XII. 1926, 2. II. 927), де безпосередно по цім відбувається наука, а хмари пороху, який уноситься в клясі вдихають діти. Це зовсім не гіґієнічно й жадна устава, жаден закон цего не дозволяє, але забороняє. Коли кс. Черкес бажає музикою притягнути хлопців до „bojówek“, то дуже добре можна музику справити на плебанії, а не в клясі. Тут вже все вдалось і все в порядку довершено, лиш шкода певно, що не вдалось нічо зробити на Вільці, деморалізують і кривлять душу української дитини та роблять з неї яничара. — Родичі повинні мати це на увазі, не бути байдужними що дитина вчиться й не вдоволятись тим, що вона ходить до школи, а посвятити хоч годинку часу оскільки можна та вчити її хоч читати добре по українськи, а це принесе вашим дітям і укр. народови велику користь. Молодіж це будучність народу. — Біґ-Рід.

Довгомостиска, пов. Судова Вишня. У нас основано молочарську спілку і через 1 рік був її управителем наш чоловік. Одначе на слідуючий рік зажадав він так високої платні, що спілка не могла такого тягару взяти на себе і треба було приняти иншого чоловіка з низчою платнею. Давнійший управитель мститься тепер на молочарській спілці тим способом, що

Аркадій Аверченко.

ПРИ ЧАЮ.

(Гумореска).

Я сидів при бюрку в моїй кімнаті, переді мною відчинене вікно, за вікном город, а напроти дім у саді. Вікна дому в саді були відчинені, тож я міг зовсім бачити чоловіка й жінку, що саме сіли при столі до чаю.

Жінка взяла склянку, обтерла її стирочкою, поклала склянку на тарілці і спитала чоловіка:

— Чи хочеш темнійшого чаю?

— Певно, ти-ж знаєш! — відповів бурмотливо чоловік. Не відвернув очий від часописі, підніс склянку до уст, потягнув раз добре і нараз підскочив наче бішений:

— Що се знову?

Вертівся на кріслі наче птах, влучений кулею, а потім побіг до столика з чаєм, глянув з великою погордою на жінку і сказав у найбільшій злости:

— Ти нароком зробила се!

— Що-ж я зробила? — спиталась вона здивована.

— Ти дала мені кипяток!

— Що за кипяток? Се-ж зовсім звичайний чай!

— То не чай, то кипяток!

— Що ти тим хочеш сказати?

— То підлота. Я попарив собі горло!

— Алеж...

— Ти рада з того, коли можеш свому чоловікови заподіяти якусь прикрість.

— Алеж, серденько... Тиж сам винен.

— Я? Як то?

— Коли ти такий дурень, то не повинен був женитись... Тоді був би пив зимний чай.

— Ти не повинна була виходити за такого дурня... Зрештою, ти сама дурна... дурна.

Я?!

— Так, ти!

— Що ти тим хочеш сказати?

— Коли вже чоловікови дається кипяток, то треба бодай звернути йому увагу на се.

— Дивне, нашому приятелеви Влодкови я все даю такий чай і він ніколи не нарікає.

— Бо твій Влодко не має горла а ринву. Той Дон Жуан.

— Що ти тим хочеш сказати?

— Остав мене в спокою з твоїм Володимиром. Сердиш мене разураз. Нині даєш мені кипяток, завтра даш знову кипяток і то буде, аж поки я не згину. Тоді ти могтимеш жити собі з твоїм Володимиром щаслива і вдоволена; не потребуєш боятися, що твій чоловік проловить тебе на горячому вчинку.

— Що ти тим хочеш сказати?

— Кажу, що як ще раз даш мені кипяток...

Жінка зірвалася, перевернула крісло й крикнула:

— То не кипяток! То чай! Звичайний чай! Ми всі пємо такий чай! Ти, варваре... Ми всі пємо такий чай.

Я бачив, як відчинилися бічні двері і як до кінати увійшла висока, суха жінка, може якась своячка.

Жінка схопила за руку ту суху паню й озвалась:

— Най Лілі скаже. Вона в сій справі не інтересована. Лілі, покоштуй сей чай! Чи він горячий?

Лілі взяла склянку; покошвала і сказала:

— Сей чай ледви що теплий.

Чоловік схопився за голову; бігав по кімнаті наче божевільний сюди й туди і кричав істерично: „Ледви теплий, га... ледви теплий... Ви всі змовилися. Всі проти мене. Коли то тепла вода, то ви всі злодії, обманці“.

— Миколо Івановичу, — сказала Лілі гордо — Мене можете ображувати, бо я бідна дівчина, що живе при своїй сестрі, але мусите роздумати, що говорите.

— Я нічого не потребую роздумувати! — крикнун злісно чоловік. Прошу... Але я мушу сказати: Вважаю ваше поведення підлим... Коли вам моя сестра не подобається, то чому ви женилися з нею? Чоловік, що жартує собі з безборонних жінок, є підлим в моїх очах.

У сю хвилю відчинилися двері і до кімнати війшла старенька нянька.

— Що ви тут галасуєте? — крикнула вона обурена. — Дитина щойно вснула.

Чоловік схопив няньку, притягнув її до стола і крикнув:

— Нянько! Ви одна-одинока розумна жінка в сій хаті. Скажіть, чи можна пити сей чай?

Нянька покоштувала чай, а потім сказала голосом найбільше переконаним:

— Ні сього чаю не можна пити.

— А що, — відповів чоловік — не говорив я все, що нянька розумна жінка?

— Вона тримає з тобою, бо хотіла би мати більшу платню. Вона тільки вдає так, начеб попарила собі уста, каже жінка.

— Якто попарила? — озвалася нянька — Алеж сей чай холодний як лід.

— Що? — крикнув чоловік — Заберіть мені геть сю стару, а ні то задушу її.

— Ласкавий пане! — боронилась жінка і розплакалася.

Я не всилі був бути дальше байдужним глядачем. Я вхопив капелюх і побіг до сусідів.

— Даруйте, — сказав я, — що я незнакомий вбігаю до вашої кімнати. Я з вікна бачив усе, що в сій кімнаті діялося. Кождий з вас, мої панство, із свого боку говорить правду. Ви, ласкава пані, подали свому чоловікови дійсно дуже горячий чай. Ваш чоловік попарив собі уста і став з вами сперечатись. Ваша сестра прийшла десять хвиль опісля до кімнати і певна річ, чай був уже теплий. Нянька прийшла ще десять хвиль пізнійше ніж ваша сестра і застала вже чай холодний як лід. Температура течі, коли зійдеться з воздухом, як звісно...

— Даруйте, мій пане, — спитав чоловік — що ви властиво хочете?

Я? Зовсім нічого. Я хотів отворити вам очі. З мого вікна бачив я, що діялося в сій кімнаті.

— Гарне заняття! — запримітила злобно жінка — слідкувати сусідів... шпіонувати... Встидайтеся!

— Гарне виховання, — запримітила своячка — закрастися до чужої хати і потім ще незнаним людям виголошувати моралізуючі проповіди. Тьфу на вас!

А нянька сказала:

— У моїх попередних панів прийшов також раз якийсь великий пан, а пізнійше то пальто пропало з передньої кімнати. Йдіть мій любий... ідіть до дому.

І тепер вони всі четверо стоячи тут, забули про свою суперечку, погодилися і гляділи злісно на мене. Я всміхнувся і вийшов з кімнати. Люди не хочуть слухати правди.

Остап Вишня.

ВОЛЬОВИЙ СПОСІБ*)

Марину Кривоверху знав я дуже добре... Прекрасна жінка... Працювала вона в однім з „коматів“ а я туди (в „комат“), частенько зазирав по ділах (ділов! ділов!). Ну, й познайомилися...

Марина Кривоверха, розносячи чай, уздрить бувало і мене, та й до мене:

— Можеби й ви випили... Випийте!.. Чайок — він не вредить!..

Марина, як бачите, була в тому „команті“ за служницю... Чай ото було розносить, а після „державних трудов“, — „наслідки“ було то попідмітає та ганчіркою повитирає, щоб чисто було скрізь.

Завхоз так їй і наказав, як бралася вона за працю:

— Щоб мені скрізь чисто було.

А Марина на те йому:

— Та то вже сама знаю. За те й гроші платите.

Справна була жінка Марина... Ніколи їй ніякого „заміченя“...

*) Отсе оповідання надруковане у збірці Остапа Вишні, що вийшла у Харкові під наголовком „Українізуймось“, представляє ясно, як комуністичні „українізатори“ звільняють зі служби Українців і Українок, які не знають як слід граматики, хоч прекрасно за те знають українську мову. За те держать на службі Москалів, що трохи граматики полизали, але мови не знають і з неї насміхаються.

намовляє селян, щоби віддавали молоко покутним молочарам, яких тут є аж два. Забуває одначе, що коли так далі буде шкодити громадській спілці, то і сам собі пошкодить. Бо молочарська спілка взяла всі машини на кредит, а векслі він сам підписав. Коли отже підкопає спілку, то вона не буде в силі сплатити векслів і тоді буде мусів покрити їх своїм майном. Це повинно його уразумити.

Корманичі, пов. Перемишль, Нашим патріотичним членам Читальні „Просвіти“ і „Сокола“ належиться щира подяка за те, що в часі свят занялись прикрашенням могил Українських Січових Стрільців, на котрих опісля наш парох о. Гнатишак відправив панахиду. В Томину неділю уладжено у нас спільну просфору в домівці Читальні. На це торжество прибув також о. парох і посвятивши Божі дари, виголосив до зібраних членів дуже гарну промову про ціль Читальні, взиваючи членів до згоди і єдности. Опісля діличись свяченим яйцем з головою Чит. п. Іваном Сенчиком і головою „Сокола“ п. Львом Бодьом, побажав о. парох всім членам і членкам щастя і здоровля. Мала гутірка членів при свяченім протяглась довший час. Обговорювано всі важніщі громадські справи і заохочувано друг друга до праці.

Що чувати в світі?

БОЛЬШЕВИКАМ від якогось часу йде як з Петрозого дня. В Китаю всі їхні рахунки перекреслені, перевагу бере Чан-Тсо-Лін, комуністичний рух давить там не тільки манджурський диктатор, а й Чан Кай-Шек, якого побідами недавно большевики раділи, а який довів до розриву з лівим крилом Куомінтанґу. Тепер там Анґлія тільки приглядається, як Китайці власними силами ліквідують большевицькі впливи. Подія в пекінському большевицькому посольстві осмішила большевиків. А в слід за нею подібна історія вийшла в Льондоні. Наслідок її такий, що Анґлія зірвала взаємини з большевиками, відкликала своє представництво з Москви, викинула большевицьку торговельну місію з Льондону. Вслід за Анґлією пішла Канада і теж зірвала договір з большевиками. Заносилося на визнання Радянського Союза „de iure“ з боку Югославії та Чехословаччини. Тепер обі ці держави рішили відложити цю справу на необмежений час. Чічерін пробував ратувати положення бодай у Франції. Їздив до Парижа, балакав з Поанкаре і Бріяном, обіцяв великі уступки в справ царських довгів. Одначе він спізнився, приїхав після побуту президента Франції і Бріяна в Льондоні, отже після затіснення взаємин між Парижем і Льондоном. Одним словом — не везе. А тут на ґвавт потрібні кредити. В Радянському Союзі велика скрута. Ог ґазети подають, що прим. в Харкові протягом травня збанкрутовало около 70 підприємств, що торгували мануфактурою. А в Царицині зліквідовано три останні мануфактурні підприємства. Ще числили большевики, що може вдасться роздобути кредити в Америці. Про це згадував навіть комісар торговлі в Москві — Мікоян. Що на щось подібного заноситься, давав до пізнання Осінський в Женеві. Та коли про це довідалася американська делеґація в Женеві, заперечила це в дуже різкий спосіб. Ось уривок з її заяви: „Члени американської делеґації найрішучіще опрокидують всі слухи про якінебудь переговори з большевицькими делеґатами, в справі позички і торговельних кредитів. Стрічаючись з большевицькими делеґатами, ми держалися чемно. Одначе ніхто не видвигав питань про позичку, торговельний договір чи кредити. А як би навіть хто й порушив ці питання, Америка не взяла би цього під увагу. Про такі справи ніхто не говорив ані з поміж делеґатів ані ніхто з експертів американської делеґації“. Це заперечення дуже знаменне. В Москві балакають про війну. Думаємо, що до неї не прийде. Бояться її всі, а найбільше большевики. Думаємо, що Анґлія буде дальше притискати большевиків до муру без війни.

В ЖЕНЕВІ на кінцевому засіданню економічної конференції заговорено й про політичні справи, звязані з економічними. Предсідник шведської делеґації Ерн звернув увагу на воєнні видатки, які річно пожирають 3 міліярди і 800 міліонів долярів. З цеї суми на Европу припадає 2 міліярди і 200 міліонів дол. Хоча мирові договори обмежують численність армії чотирьох европейських держав, в цім числі й Німеччини, розходи на зброєння в 1926 р. були не менші від передвоєнних. То, що Европа видає річно на армію і фльоту, перевисшає ввіз капіталу з Америки в Европу за час 1923 — 1926 рр. На внесок Ерна конференція одноголосно висловила бажання, щоби обмежити зброєння і щоби цим занялася Рада Союза Народів. Після цього забрав голос один з большевицьких делеґатів — Сокольніков і сказав, що большевицька делеґація прилучується до внеску Ерна, одначе не має ніяких надій, щоби Союз Народів міг що небудь зробити для мира. Промову Сокольнікова скріплював другий делеґат большевиків Осінський (князь Оболенський), який заявив, що Радянський Союз не є членом Союза Народів і не збірається вступити до Союза. „Ми — говорив він — не можемо дивитися на Союз Народів як на засіб мира, бо тепер він являється знарядом в руках чотирох пануючих світових держав і служить тільки покришкою для актів насильства над малими державами“. Ця заява Осінського зробила дуже прикре враження. В салі запанувала гробова мовчанка. Опісля Осінський ще раз вернувся до полеміки з представниками Другого Інтернаціоналу, головно з Жуо. Останній негайно вийшов на трибуну і дав Осінському енерґічну відповідь. Він сказав: коли большевицьке правительство хоче договорюватися з капіталістичними державами, то перше всього повинні зговоритися робітничі орґанізації Европи і Радянського Союза. Жуо злобно підкреслив: большевицька делеґація, осуджуючи всі другі держави, одночасно змагає до співробітництва з ними, при чому готова навіть поступитися основними засадами своєї власної політичної та економічної системи. Після цього конференція вислухала звідомлень всіх комісій. Закрив наради конференції її предсідник Тейніс. Велике враження серед членів конференції зробило офіціяльне опрокинення американської делеґації, неначе б вона вела які небудь переговори з большевиками. Конференція являється поважним кроком вперед в напрямі підготовки економічної співпраці держав. Большевики вийшли з Женеви з нічим. Всі їхні рахунки перекреслила Анґлія.

НІМЕЧЧИНА ставить тепер на чергу дня справу звільнення з під окупації Надренії. Ця справа звязана з усуненням частини укріплень на східній границі Німеччини. Досі Німці не згодилися, щоби військові фаховці чужих держав провірили стан розоруження на сході Німеччини. Бріян заявив недавно, що він готов згодитися на зменшення окупаційної армії до 10.000 жовнірів. Одначе ходять слухи, що на це не хочуться згодитися другі члени правительства. До Німеччини переїхало большевицьке торговельне представництво з Анґлії і звідсіль має продовжувати свою діяльність. Німеччина буде старатися обняти ролю посередника між Радянським Союзом і Анґлією. Цілий світ цікавиться тепер, що робитиме Німеччина в дальшім розвитку напруження між Анґлією і Радянським Союзом, чи дасться втягнути в економічну бльокаду Радянського Союза. Економісти звертають увагу на те, що богато німецьких підприємств користає з анґлійських кредитів, отже будуть примушені числитися зі становищем анґлійського капіталу. Думаємо, що Німеччина так довго не стане проти Радянського Союза, як довго не визволиться від усіх тягарів, які наложено на неї після програної війни, як довго не будуть усунені всі кривди, заподіяні їй версайським договором. В Кіль відбувся конґрес німецької соціял-демократичної партії. Представник Центрального Комітету партії — Вельс остро полемізував з комуністами і боронив поведінки соціялістичних міністрів в пруськім правительстві, які мусіли піти на порозуміння з Гогенцолернами. Таке порозуміння — говорив Вельс — є меншим лихом, як упадок пруського правительства, а без порозуміння до цього мусілоби прийти. Цікаво, що й саксонські соціялісти, хоч як вони радикально настроєні, всеж таки заключили фінансову умову з саксонським королівським домом.

ФРАНЦІЯ старається наладнати свої взаємини до Америки. А в цих взаєминах найтяжчою хвилею були місяці липень — серпень минулого року, коли американське правительство зажадало упорядковання французьких довгів. Ці довги дуже поважні. В перших двох місяцях війни Франція позичила в Америці 685 міліонів долярів на 7, 11, а то й 12 процент. В двацятьох місяцях після виповідження війни Америкою Німеччині нюйорські банки позичили Франції 2 міліярди 985. міліонів долярів і цим разом вже тільки на 5%. Всього винна Франція Америці $3^1/_2$ міліярда долярів. Тепер Франція старається, щоби Америка зменшила її довг до половини.

АНҐЛІЯ зірвала взаємини з большевиками. Президент міністрів Болдуін виголосив в парляменті промову, в якій подав до відома висліди ревізії в торговельнім представництві большевиків і парлямент затвердив далекосяглий крок консервативного правительства Нічого не поміг голос остороги вожда лібералів — Льойда Джорджа, який в сторону консервативної більшости кинув остре слово: „не маєте розуму, маєте тільки більшість“ Таким чином Анґлія рішилася на смертельний бій з большевиками. Хоча зірвання взаємин з Радянським Союзом болючо відібється на господарськім життю Анґлії, бо торговельний оборот між Анґлією і Радянським Союзом в однім тільки 1926 році виносив $42^1/_2$ міліона фунтів штерлінґів. Сума, яка сама собою говорить. Не має сумніву, що холодні Анґлійці рішилися на цей крок після зрілої розваги і після відповідних підготовань в Европі в Америці і в Японії. Між цими підготованнями одним з головних потягнень віднова тісних взаємин з Францією, започаткованих гостиною президента Франції і Бріяна в Льондоні. Значить, Анґлія впливатиме теж на політику Франції у відношенню до Німеччини, яку вяжуть з большевиками рапалійський і берлінський договори. Тепер головною точкою европейської політики стає питання, чи відновленій антанті (Італія давніше запряжена до воза анґлійської політики!) вдасться притягнути на свій бік Німеччину, чи Німеччина стане всеціло по боці большевиків, чи — остання можливість — Німеччина відіграватиме ролю посередника між двома світами: большевицьким (з його союзниками) і протибольшевицьким. Чи можлива війна? Всі її бояться. Мають жеж недавній болючий досвід. Легко її розпочати, тяжко скінчити. Богато жертв потягає і все вислід непевний. Найправдоподібніще, що розпічнеться тепер економічна бльокада Радянського Союза, якої метою буде довести до внутрішнього розвалу большевизму. Бо без заграничного капіталу грозитиме большевикам повна внутрішна руїна. І знову: насувається питання, чи большевикам вдасться в майбутній бльокаді поробити виломи?

ІТАЛІЙСЬКИЙ диктатор Муссоліні 26. травня промовляв в парляменті при нагоді дискусії буджетової. Він м. и. сказав: „Сили фашизму є ціпкі, тривкі, непорушамі. Дисципліна є залізна. Поруч правительства стоїть партія, яка розвивається, міліція фашистівська, синдикати і всі життєздатні сили нації. Ніяке правительство не має глибших підстав, як правительство італійське. Мушу собі запевнити керму італійським народом бодай на 10 чи 15 літ, є це необхідне, бо мій наслідник ще не вродився. Маємо точно означені обовязки супроти револючії і супроти Італії. Мусимо довести до кінця три великі справи: доконечну орґанізацію оружних сил, налаштувати як слід справу економічну та фінансову і перевести реформу конституції“.

Дальше закпив собі Муссоліні з „льокарненського духа“, зазначуючи, що сьогодня — в два роки після Льокарна народи, що брали участь в льокарненській конференції, дальше узброюються на суші і на морю. І витягнув висновок з цього, що й Італії треба узброїтись по зуби. Він хотів би довести до того, щоби Італія мала в кожній хвилі 5 міліонів узброєних людей. „Воздушні сили — говорив — мусять бути так великі, щоби крила літаків заступали блеск сонця на нашій землі.“ Муссоліні заявив, що Італія буде вповні готова в рр. 1935—40. Вкінці сказав, що новий парлямент в Італії не буде подібний до сьогоднішного. „Сьогодня — 26 травня хоронимо святочно брехню загального демократичного голосовання. Завтра матимемо нову законодатну установу, яку виловять зі себе корпорації. Протягом біжучого року чи в році найблищім будуть усталені форми, на основі яких має бути покликана до життя палата корпораційна“. Свою промову диктатор закінчив словами: „Все для держави, нічого проти держави, нічого поза державою“. Муссолініому парлямент зробив велику овацію і постановив його промову розплякатувати. — Муссоліні видав безпощадну війну всім купцям, що підбивають ціни. Купці, що поважуться дальше підбивати ціни, будуть арештовані і вивезені на відлюдні острови коло Сицилії, де находиться кольонія каторжників.

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ відбулися вибори президента держави. Вибрано в третє проф. Масарика, одного з найбільших сучасних державних мужів в світі.

В ЧІЛЕ (південна Америка) вибрано президентом держави ґенерала Ібанеса, який протягом останнього року був на ділі диктатором Чіле. Місяць тому офіціяльний президент Фіґуерра мусів зложити свої повновласти, які в дійсности мали тривати ще чотири роки.

ВСЯЧИНА

Соколи! Луги! Беркутівці! Всі Громадяне, старі, молоді і діти приходіть в неділю, 5 червня 1927 на велике

„Свято Українського Спортовця“

до Перемишля.

На великім військовім спортовім СТАДІОНІ [при новій дорозі, як ідеться до Пралковець], станугь наші сестри, братя, наші діти до змагань, до вправ, щоби виказати свою меткість, справність і силу.— В програму свята входять вільноручні вправи Лугів і Мопопів, жіночі і мужеські та спортові ігрища Беркута — Покажім, що розуміємо значіння фізичного виховання, розуміємо вагу слів „В здоровому тілі здорова душа“. — Приходьте завчасу зараз о годині 2 по полудни, бо Свято розпічнеться безумовно точно о 3 год. по полудни.

По 50 літах. Замітний зїзд відбувся 25. травня ц. р. в Перемишлі. З 19 питомців дух. семинара, які 50 літ тому, одержали з рук бл. п. Еп. о. Йоана Ступницького свячення остало лише 8 при життю. Вони то крім одного хорого (о Теодора Сапруна, пароха в Колодрубах) зїхалися в тім дни до Перемишля, а Всч. оо: Алекс. Ґелитович, парох в Косова, Іляріон Ґмитрик, ем. кат. ґімн., Йосиф Дуб, декан і парох Лопушниці, Анатоль Кордасевич, декан і парох Ліськоватого, Генрик Полянський, парох Речигова. До ювилятів належить також Впр. о. Архидіякон Александер Зубрицький. Зворушуючий був вид, коли всі старці-ювіляти під проводом Впр. о. Архид. Зубрицького станули до соборної служби Божої і панахиди за померших Епископів (Йоана і Константина) і померших товаришів. — Всі Ювиляти були гістьми о Архідіякона Зубрицького.

Була Марина з Полтавської ґубернії, округ ніяких не визнавала і казала завжди, як було спитаєш її:

— Якої ви округи, Марино?

— Та я-ж уже вам казала: Полтавської ґубернії, а „везду“ Кобиляцького... То тепер округи кажуть, пішли, а як з села виїхала, так тоді ще писалося, що з „везду“.

Любив я з Мариною побалакати: землячка-ж, — полтавська.

Ну, ото було, й спитаєш:

— Хто-ж ви така, Марино, Українка, чи хто?

— А вже-ж не хто: полтавська, Українка.

— А якою ви мовою говорите?

— Ото причепились! Такою, як чуєте... Якою люде, такою й я...

— Ви в школі вчилися, Марино?

— А як-же: дві зимі ходила.

— Так якою-ж ви мовою говорите?

— Та знаю вже я вас, знаю: українською говорю.

Побалакаємо ото так і розійдемося.

Хороша була жінка Марина, і роботяща й привітна... і про панів не любила згадувати.

Трапилося так, що давненько я з Мариною бачився: не ходив до того „комату“.

Чимчикую якось вулицею, а до мене:

— Драстуйте!..

— Дивлюсь — Марина.

. — драстуйте, голубочко! Ну, як воно, що воно? Де ви йдете?

— Та йду оце квитка купувати. До дому іду. Рощитали!

— Як?

— А так. Не видержала тої мови української... „Здаменту не здала“.

— Як? Роскажіть!..

— А так. Вчили ото нас на курсах, чи як воно, щоб усі по нашому вивчились говорити й писати... Раніш ото воно „по панському“ все було. І я ото ходила, слухала. Як я людина не дуже ото грамотна, ходила так собі. „Трохи поспиш, трохи послухаєш“. Коли ось комісія

— Марино, говорять, — Кривоверха!

Підходю...

— Звідки ви? — питають.

— Полтавська?.

— Українську мову знаєте?

— А як же... Московської не втну, а свою — кажу — знаю.

— Так скажіть нам, що таке „родовий відмінок?“

Я їм одказую:

— Відмінка не чула, а що до родів, то траплялося. Родила, — кажу, — од покійного чоловіка Пилипка, та Господь прибрав... Та воно й краще. Як удовою, та ще й з дитиною...

А вони мені:

— Не те! Не те! Ми не про те... „Відмінок“... А „падеж“ знаєте що таке?

— Так чула від батька, що колись на скотину було таке лихо, падіж, а за моєї памяти не було такого.

— Не знаєте, вони говорять, — ви граматики... Скверновато. А про „вольовий спосіб“ знаєте? Про „повелітельноє наклоненіє?“.. Як воно в нас буде?

— А чого-ж не знаю. Звелять — зроблю — не звелять — не зроблю. Наше діло таке.

— Ну, іідіть, — кажуть.

Пішла я... Та оце, як бачите, на вокзал аж іду.

— Да-ааа!

Замислився я дуже: шкода мені землячки зробилося.

І чого я, — думаю, не комісія?! Сів в автобус і їду.

Чую розмову:

— Откуда ви, Вадім Фьодоровіч!

— Фу-фу! Ексамен по українізації держал!..

— Ну і как?

— Прекрасно. Спросілі меня про „вольовий спосіб“. Я їм как зашпандоріл:

„Вольовий спосіб“, ето бившеє поєвлітельноє наклоненіє. Полноє окончаніє, — говорю, — форм „вальового способу“, такоє... Ах, чорт, уже забил!

Да ето і не важно... Аднім словом, первая категорія.

— Поздравляю! А мнє єщо предстоіт ета непріятность!

Щасливий Вадим Федорович.

А Марині, бідолашній, не поталанило.

(Незрозумілі слова: „Комат“ — скорочене комісаріят, завхоз завідуючий хазяйством; „везд“ — повіт; рощитали — звільнили з роботи; падеж — по російськи те, що по українськи відмінок; „Вольовий спосіб“ те саме, що приказуючий спосіб, примірoм „ходи, роби“).

НОВИНКИ.

Бійка в шлеськім соймі. В шлеськім соймі на днях промовляв Корфанти, ватажок польського повстання на Шлеську, один з провідників польської правиці і ґешефтяр першої кляси. Він образив посла Войкіса. Цей так розюшився, що перевернув трибуну, з якої промовляв Корванти, а опісля ще й набив його.

Вирод. У Варшаві на вулиці найдено 70-літню старушку Анну Мороз з Вишкова. Була вона непритомна, мала потовчену голову. Коли прийшла до свідомости, подала до відома властей, що до Варшави привіз її зять Александер Козинський, щоби тут примістити старушку в шпиталю чи в приюті. Це йому не вдалося і він викинув стареньку тещу на вулицю, а сам поїхав домів. Козинського арештовано.

Наслідки невзгодин. В Білій Підляській жив господар Войташек в незгоді зі своєю жінкою. Войташкова покинула чоловіка і жила у своєї мами. Стрінувшись на дорозі, знову посперечалися. Войташек виняв револьвер, стрілив до жінки, а опісля до себе. На щастя, стріли не були смертельні. І тепер Войташек відповідав за замах на жінку перед судом. Хоча жінка зізнала в користь чоловіка (казала що револьвер вистрілив припадково), всеж суд засудив Войташка на рік тюрми.

Напад в лісі. В лісі за Личаківською рогачкою [коло Львова] робітникови з Підборець Павлови Кальві трапилася ось яка пригода: на нього напав Ілько Отия з револьвером в руці і примусив скинути з себе убрання і чоботи. Перебравшись в убрання Павла і взувшись в його чоботи, бандит втік.

Повінь в Росії. Найбільша ріка в Росії Волга виступила з берегів і залляла 1/3 часть поволжської німецької републики і частину саратівської ґубернії. 280 тисяч людей опинилося без даху над головою. Знищені засіви. Згинула велика скількість худоби. В навіщеній повінню области проголошено воєнний стан.

Столиця Австралії. В Австралії на протязі небогатьох літ основано нове, велике місто, яке зробилося столицею цеї частини світа. Названо його Кенберрою. Ця назва в теперішньому вигляді згадується в перше в 1857 р. Походить вона від імени дикого племени, що колись тут жило. Це місто побудовано на середині дороги між двома другими містами Сідней і Мельборн. Давніще була тут пустиня. За назву нової столиці йшов довший спір. Перед війною виринула думка назвати його Майолею [теж назва племени, що в цій околиці жило]. Одначе проти цеї назви піднеслися протести, бо вона подібна до імени одного з ірляндських провідників. Теперішну свою назву Кенберра завдячує жінці ґубернатора Австралії — пані Денмен.

60 жовнірів згоріло підчас сну! В селі Кунова на Познанщині на днях мав місце страшний випадок. Вечером до села прийшов відділ війська [56 піхотинців і кільканадесять кавалєистів). Жовніри положилися спати в стодолі. В ночі з невідомих причин вибух пожар. Хлопці спали камінним сном, а коли побудилися, тільки частині вдалося видістатися з моря огню (огонь перекинувся й на сусідні будинки). Ціло вискочило з пожару 20 жовнірів, 14 тяжко попарених, а около 60 згоріло в стодолі.

Електрична корова. Найновіщим здобутком техніки (дежби, як не в Америці!) електрична корова, поміщена на однім з великих кораблів. Є це прилад, який при помочі електрики перероблює казеіновий порошок, масло та воду в свіже молоко „прямо від корови“.

Смерть чи летарґ? В Ляхівці волжинського повіту померла 19-літна дівчина, яка хорувала на серце. Хоча від дня смерти минуло три дні, тіло небіжки не псувалося, лежала на катафальку немов у сні. Тому поховано її в отвертій трумні, а коло гробу поставлено варту.

Пригода сторожа ладу. Ґазета „Życie Ludu“ доносить таке: До литовського місточка Беняконе в Виленщині приїхав з Вильна архіепископ Ялбжиковскі на візитацію костела. На стрічу архіепископови вийшли товпи селян. Архіепископ приїхав автом і увійшов до костела, товпа цікавих окружила авто і з цікавістю оглядала дивну машину. Комендат сторожі зачав ґрунтовно робити порядок і відштовхувати людей від авта. Втім побачив, що якийсь „обиватель“ зачав обмацувати ґумові колеса і казав йому відійти. Але той не чув чи не брав тих слів до себе і далі своє робив. Тому сторож публичного ладу зблизився до него і так йома дав „po mordzie“, що той перевернувся на землю, а коли встав на ноги одержав ще одну порцію. З цего повстала не-аби-яка авантура. Показалось, що побитий „sprężystym“ сторожем ладу є шофером архіепископа і має не лиш право але і обовязок обмацувати ґумові колеса. Тому сейчас став перепрошувати побитого шофера, а архіепископа їздив перепрошувати опісля аж до Вильна. Ґазета „Życie Ludu“ додає до цеї історії таке: „Не вдалося комендантови. Колиби під його сильний пястук попався звичайний литовський чоловік, мігби за це дочикатись похвали, а вже в найгіршім внпадку не треба було перепрошувати побитого, ані його родини чи опікунів.“

Електрична риба. Професор одного американського університету описує морську рибу, що може пускати з себе пятьдесять вольт електрики. Професор назвав цю рибу астроскопом, тобто звіздоглядом, бо її очі находяться на верху голови. Її находять здовж атлянтійського побережжа на піску морського дна, а часто під піском. Вона послуговується електрикою, щоби відганяти від себе иншу рибу. Електрична сила виходить з її очей, а витворюється в двох клубках сірої прозорої маси, що находиться глибоко під черепом риби.

Дерево смерти. В Африці відкрито нове дерево, яке називається „деревом смерти“. Коли скалічити кору цього дерева, випливає з нього теч, якої мала скількість вистане, щоби вбити слона. Випари цього дерева впливають вбивчо на живі орґанізми. Коли дорослий чоловік стане на пів години коло такого дерева, негайно вмирає. Цікаво, що досі ніхто не звернув на нього уваги. Як подає американська преса, до Африки виїзджає окрема наукова комісія, яка має занятися дослідом цего дивного дерева. На чолі комісії стоїть вчений ботанік Ол. Ґріве.

Чи є нас за богато? Вчені давно цікавились питанням, скільки людей може помістити земля. Бо постійний зріст населення міг розвіяти прегарну мрію про те, що в майбутности щезнуть війни. Адже неодна війна була безпосереднім наслідком перенаселення даної території. Два берлінські ґеографи Альбрехт Пенк і Альойз Фішер присвятили сьому питанню свої останні досліди. Їх відповідь наскрізь оптимістична: „жийте і розмножуйтесь“. Бо хоча земля має нині 1800 мільонів, то є се щойно 20 проц. тої цифри, яку може вона помістити. В Европі є нині 460,000.000 людей, а може в ній поміститись не більш як 560,000.000, отже швидко буде перенаселена. Навіть Азія має вже нині 70 проц. можливої суми. Отже єдиними теренами майбутньої еміґрації стануть Африка та Австралія. В Африці є нині 140 мільонів, а може жити з 2000 мільонів. Ще більше місця є в Австралії, де нині є всього 8 мільонів людей, а може поміститись стільки, що в Европі. Також південна Америка має місця на 1200 мільонів. За 100 літ виеміґрує з Европи 31 мільонів людей! Анґлія вже давно опікується територіями, куди вони їхатимуть. Коли до сього часу анґлійська мова вдержиться при своїй силі розвитку, тоді можна легко уявити собі момент, коли нею володіти-ме три четвертині земської кулі.

Харків, столиця Радянської України, мав перед війною 240·000 населення. Тепер число населення Харкова перейшло 400.000.

Нема ради на лису голову. Чому в деяких людей вилазить волосся і голова „лисіє“. Причини медична наука ще й досі не знає. Догадуються, що слабість нервів має в тій справі деяке значіння, а в деяких випадках причиною буває венерична хороба (сифіліс). Та взагалі се виїмок і звичайно власник лисої голови є нормально здоровою людиною. Також медицина не знає ніякого способу, щоб волосся ваново поросло. Одна рада — погодитися з „фактом“ тай не журитися, що голова лиса. І передусім не шукати ліку та не пробувати всяких мастей і смаровил, бо нічного не поможе. Инша справа, коли волосся щойно тільки починає вилазити. Тоді звичайно ще можна вратувати хоч і рідку чуприну, змиваючи її доброю тонічною водою та вичищуючи мішаниною алькоголю і касторки. Помагає також масаж. Але на все те вже запізно, коли волосся вже випадає.

Національний склад наукових робітників України. Всіх наукових робітників на Україні охоплених професійною орґанізацією, було на 1. вересня 1926 року 2.871. Сюди входять професори вищих шкіл, керовники дослідчих катедр, члени і наукові співробітники Академії Наук і т. п. Обєднані вони в 14 секціях, при професійних орґанізаціях робітників освіти, в отсих містах: Харків, Київ, Одеса, Катеринослав, Полтава, Херсон, Миколаїв, Луганськ, Чернигів, Ніжин, Камянець-Подільський, Винниця, Умань, Житомир. Під національним оглядом наукові робітники діляться так: Українців є 41.8 процент, Росіян — 34.0 проц., Жидів — 18.3 проц., на инші мови приходиться 4.9 проц. Иншу картину маємо щодо рідної мови наукових робітників. Російську мову уважають своєю рідною мовою 59.3 проц. наукових робітників, українську мову — 33.3 процент, жидівську — 3.8 проц., на инші мови приходиться 4.9 проц. Отже серед Українців маємо 8 проц. людей, які своєю рідною мовою уважають російську мову, значить їх до Українців не можна й зачисляти. Є се остаточно засимільований і часто ворожий до українства елемент. Таким чином Українці серед наукових робітників становлять рівно третину. Але і серед сих Українців богато є таких, що не володіють українською мовою, нею не викладають і не пишуть своїх праць. Через се ще довго будемо ждати на українізацію вищих шкіл і наукових установ.

ВЕСЕЛИЙ КУТОК.

В суді.

Свідок (зовсім лисий, зізнає) Отже як я це почув, волосся мені дубом...

Суддя (перезиває): Пане, я мушу вас просити, щоби ви держалися правди.

В пекарні.

Хлопець: Прошу мені дати бохонець хліба.

Пекар: Білого чи темного?

Хлопець: Все одно, бо то для сліпого.

Учитель: ... Не все золото, що світиться. Івасю, подай приклад.

Івась: Сподні пана професора.

Нові книжки.

Автори, бажаючи, щоб їх твори були на цім місци оцінені, мусять прислати два примірники книжки.

Андрій Чайковський: **Панич.** Повість з галицького життя. Тернопіль 1926. Накладом В-ва „Поділля“ — стор. 260. вел. 8°. — Так важко тепер о нову оригінальну укр. повість, що з великою радістю стрічає читач кожну нову книжку з надписом „повість“, сподіваючись, що одержить річ гарну й цікаву. З таким почуванням беремо до рук нову повість відомого письменника й повістяра А. Чайківського, що в минулому обдарував наше письменство деякими досить добрими творами, а в останніх часах писав історичні оповідання, призначені головно для шкільної молоді, подекуди слабі з мистецького боку і тільки з огляду на саму фабулу й патріотичну тенденцію цікаві для малих читачів. — Мотив останньої повісти А. Ч. по части новий, а саме представив тип укр. „панича“, поповича Ришарда Абрамовича, що бажає стати галицьким старостою, оженитися з дочкою шляхтича чи великого богача й здобути собі майно й значіння. Вже від дитини наслідує він великих панів, вдягається, виучує панські манери й сильно працює, щоби добре здати матуру й правничі іспити. Це йому вдається і він іде на посаду політичного урядовця до намісництва, одначе зараз таки розчаровується, бо бачить, що не здібність і праця, але панське походження й протекція посувають людей у карієрі. На становищі повітового комісаря урядує „по галицьки“, підлещуючися панам і зраджуючи своїх, потім переводить у шахрайський спосіб вибори до парляменту й „вибирає“ урядового кандидата. Але й се йому не помагає, Українці уважають його хрунем, селяне навіть побивають його, а Поляки іґнорують, бо ані не дають йому староства ані не допускають його до посольського мандату. В подружньому житті „паничеві“ теж не ведеться, він зриває заручини з дочкою ідейного священика й женеться у доробкевича-москвофіла, який його ошукує й не дає грошей. Значить, усі мрії Шердка розбиті: нема майна, нема карієри, отже лишається одно: бавитися й пити. І він це робить, запивається, задовжується, бере хабарі. Його припинюють в урядуванні, мають увільнити зі служби, одним словом: „панич“ пропадає морально й фізично.

Повість свою писав автор, виходячи з національно-патріотичного становища. Для цеї цілі виводить він неґативні й позитивні типи, патріотів і характерних людей та хрунів і безідейних. Ця тенденція доводить теж до того, що автор надмірно згущує краски, уживає часто пересади, а подекуди карикатурности. Перебільшення бачимо головно в змалюванні постати о. Неврича, карикатурною стає особа героя й деяких иньших осіб. В наслідок цього повість стає воднистою й нецікавою а головним чином моралізаторською лектурою для молоді. Так і видно, що автор намагається надолужувати всякі недостачі фабулою й додатком нових сцен, що на ділі не дають нам нічого нового, бо ми вже наперед можемо передбачити розвязку. — Ще найбільше вдаються авторові поодинокі побутові сцени (шкільне життя, галицькі вибори), але й в тім є мало нового, бо це вже бачили ми деинде. Навіть змалювання 1870-тих років не виходить вдатно, бо багато річей переніс автор із часів пізніщих (читальні, орґанізація селян і т. и.), при чому треба зазначити, що анахронізмів у автора досить багато. Легко теж завважити деякі ремінісценції з творів иньших письменників (нпр. Мартовича і Франка) і з творів самого автора. — Мова повісти „Панич“ уже краща, ніж в останніх його творах (істор. опов.), але все таки є багато москалізмів, невдатних слів псевдонаддніпрянських (н. пр. „навряд“ в значінні „навпаки“, дивоглядних форм: тями, тяміть, (тям, тямте). — Видано книжку зовсім гарно, але коректа не скрізь добра.

Е. Грицак.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

За редакцію відповідає Степан Навроцький.

З друкарні Кнолєра і Сина в Перемишл.і